

Kommunereform i Valdres – fra en annen synsvinkel

Så langt har debatten i Valdres hovedsakelig blitt ført med blikket i bakspeilet: Vi vet hva vi har hatt, og mest mulig skal forbli uendret – for ansatte og for brukere av kommunale tjenester. En litt annen synsvinkel kunne være: hva skal Valdres leve av gjennom de kommende 20-30 årene, og hvordan ville vi på det grunnlaget ha organisert regionen hvis vi kunne startet på nytt i dag?

Fra statistikk samlet av Valdres Natur- og Kulturpark (VNK) vet vi at det egentlig er 2 hovedområder som har hatt vekst de siste 20 årene: lokalmat og hytterelatert næring. Landbruk som næring er samtidig redusert til ca. 8% av sysselsettingen. Mellom 1990 og 2010 økte befolkningen i Sør-Norge med 17,8%, men ble redusert med 5,6% i fjellkommunene. Hva kan dette bety for kommunereformen hos oss?

Forskning i Norge og internasjonalt viser at den nevnte sentraliseringen til byene også har medført en deling av funksjoner mellom sentrum og distriktene:

- arbeid og skole og hverdagsliv utøves sentralt
- fritid og rekreasjon fungerer best i distriktene

Dette siste punktet betyr at det går en *motstrøm* i form av kapital og personer fra sentrum til distriktene i form av

- investeringer i nye fritidsboliger
- vedlikehold av fritidsboligene
- driften av familiene og fritidsaktivitetene

Bare vedlikeholdet av de nesten 18000 hyttene er fra bankfolk i Valdres anslått å ha en verdi på ca. 1,3 milliarder kroner. Totalt sett vil denne motstrømmen være den kanskje aller viktigste økonomiske bærebjelken for Valdres i de neste tiårene, hvis Valdres selv vil.

Problemet har vært at denne utviklingen har gått under radaren både hos politikere og hos folk flest, og at VNK i sine handlingsplaner har vært sørgelig alene om å snakke om dette. I den enkelte kommune har det vært fokusert på fastboende og turister, og kommuneplanene har dreiet seg om å tiltrekke seg flere fastboende. Men deltidsinnbyggerne i fritidsboligene er altså en tredje gruppe bidragsytere til Valdres-samfunnet, en gruppe som allerede er der, og som kan spille en stadig viktigere rolle i fremtiden, hvis Valdres selv vil. Regner vi i gjennomsnitt 2 voksne og 2 barn i hver hytte er det altså ca. 70000 ekstra innbyggere, som er lojale, begeistrede ambassadører for det gode liv i Valdres. Svært mange har utviklet sin fritidseiendom til en høystandard bolig på linje med den de har i byen – de har det forskerne kaller et *flerhus-hjem*. De betrakter hjemmet i byen og hjemmet i Valdres som omtrent likeverdige. Deltidsinnbyggerne er derfor en betydelig faktor i fremtidens Valdres og kan være et mye tydeligere satsningsområde – hvis man velger å satse.

Valdresrådet har sett de mulighetene som deltidsinnbyggerne gir Valdres, og det blir nå sendt et innspill til den neste Stortingsmeldingen om distriktene – *Bærekraftige byer og sterke distrikter*. Sammen med Valdres Hytteforum reiser Valdresrådet krav om en ny fjellpolitikk for Norge: 45% av landet er definert som fjell, og fjellbygdenes spesielle utfordringer er vel kjent gjennom utallige forskningsprosjekter, men det har ikke resultert i

annet enn at man har vektlagt vern mer enn bruk av fjellheimen. I innspillet nevnes en del områder for slik politikk, som er nye tanker for et fremtidig Valdres:

- Hvordan kan fritidsboligfenomenet benyttes konstruktivt i kommunenes nærings- og kulturutvikling – i samspill og ikke i motspill med byene.
- Hvordan utvikle landbruket i fjellbygdene som grunnlag for vekst og verdiskaping?
- Sveits' landbrukspolitik for fjellene bør vurderes.
- Hvordan påvirker flerhus-hjemmet kommuneøkonomien og tjenestenivået i kommunen? Hvordan kan den demografiske utfordringen bli en mulighet for fjellbygdene?
- Deltidsinnbyggerne ønsker å bidra i lokalsamfunnene, men de er ikke innbyggere med dagens innbyggerrettigheter. Det bør utredes «delt borgerskap» med tilhørende delt beskatning
- Infrastruktur: Bredbånd, hvordan sikrer vi utbygging av bredbånd også for deltidsinnbyggerne, og hvordan kan vi gjennom planverket sikre at kommunale masterplaner for stier/løyper/sykkelveier etableres?

Så tilbake til innledningen – hva skal vi leve fremover, og hva kan dette bety for kommunereformen i Valdres? Tar vi utgangspunkt i hva som kan gjøre Valdres til en fortsatt attraktiv fjellregion, er det en lang rekke faktorer som teller sammen, og som byene ikke har:

- Først og fremst: Valdres må bestemme seg for om man ønsker å være vertskap for den befolkningsgruppen som kommer til oss med sine ønsker, drømmer og ressurser for en aktiv og moderne fritid, og er villige til å bruke betydelige midler på dette
- Utnytte motstrømmen fra byene i form av mennesker og kapital basert på flerhus-hjemmet, i en bevisst utvikling av fjellregionens vertskapsrolle, og næringer basert på dette
- Øke områdets attraktivitet som vertskommune gjennom tiltak mot gjengroing, øket støling, pleie av kulturlandskapet etc.
- Gjennomføre de endringer i regionens planstrategier som må til i dette samspillet, ref. masterplaner for stier, løyper og sykkelveier etc., regionale planer for turveier etc.
- Invitere deltidsinnbyggerne til deltakelse i høringer og i formelle møter med kommunale instanser, de som pr definisjon ikke har lokal stemmerett der de har sitt hjem nr. 2, men som kan bidra med nye ressurser, tanker og ideer
- Markedsmessig har Valdres allerede en sterk posisjon, denne kan sannsynligvis best utvikles ved at man har identitet som én region = én kommune

Én Valdreskommune vil være et rasjonelt og godt svar på disse utfordringene – hvis Valdres ønsker å utnytte den spesielle fordelen man kan få som attraktiv vertskommune for rekreasjon og fritid for deltidsinnbyggerne fra de sentrale pressområdene. En sentral og koordinerende enhet kan bli en effektiv og kjapt arbeidende organisasjon – gjerne med desentral leveranse av tjenestene, selv om mange av disse vil være digitalisert. Nå gjelder det å se mulighetene fremover og gripe sjansen. Lykke til!

Knut Nes,
Leder, Valdres Hytteforum

